SPECVLVM SINE MACVLA

SIVE

LAVDES B. VIRG.

IN EIVSDEM CONCEPTV CELEBRATÆ.

à

NICOLAO NATO NVCERINO.

LVDOVICO PACCALIA ERETANO.

DONATO MAZZOLIO ROMANO.

Sem. Rom. Cler.

Acceſſerunt harmonica metra ſingulis actionibus interiecta.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ROMÆ, Apud Franciſcum Caballum. M.DC.XXXII.

SVPERIORVM PERMISSV.

SPECVLVM SOCRATICVM

Oratio habita

A NICOLAO NATO NVCERINO.

EA fuit in cæleſtium rerum tractatione ſuperſtitio veterum, vt ſimulacris Deorum lectos, & menſas certi Conuiuatores extruerent; Veſtiarij ſagum, & togam, tunicam, & calceos aſſiduè permutarent; Fictores capillum calamiſtris inurerent; ſertis cingerent Coronarij; beneolentibus liquoribus perfunderẽt etiam Vnguentarij. Deabus vero ſuis ſpeculum perpolitum, & grande antetuliſſe dicuntur, quaſi ad explorandum ſatis ne cultæ forent, atque concinnæ.

Sed quod in deprauata religione tam ſedulo præſtabant homines truncis, atq; lapidibus diuinitate factitia conſecratis; longè felicioribus ſtudijs ipſi Cælites nobis exhibent cultu veri Numinis inſtaurato. Noſtros ſiquidem animos modò pabulo doctrinarum ſublimium recreant, modò veſtitu charitatis inaurato mira virtutum varietate circumdant: cogitationes verò, ac ſenſus veluti cęſariem mentis, ardentibus cæleſtis patriæ votis ceu calamiſtris inurunt; nec rarò victorijs de publico noſtri generis hoſte reportatis coronatos nos liquidiſſimæ voluptatis veluti vnguentis deliniunt. Et ne cultus fœminarum proprius deeſſet, en hodie Magna Mater, non anteferri ſibi ſpeculum patitur, ſed ſe ipſam, ſpeculum illud ſine macula nobis offert multiplicem in vſum Virtutis.

Et quidem cum alios, atq; alios ſpeculorum vſus, ac modos tra-

diderint Sapientes: tres mihi memoriam ſubeunt viri præſtabiles, ſciendi quidem ratione diſiuncti, ſed amore ſcientiæ coniunctiſsimi Socrates, Pytagoras, & Archimedes. Socrates enim non niſi tollendis animi vitijs, ornandisq. virtutibus adhiberi ſpeculum volebat à ſuis; Pytagoras verò non niſi in Sole conſulendum illud eſſe dicebat; Archimedes demum non niſi miraculis operoſus faces incendere, flammas euibrare de ſpeculis conſueuit.

Quòd ſi alijs ergo placuerit ſpeculum hoc Virginale, vel Soli expoſitum intueri more Pytagoræ, vel ad extinctam amoris facem accendendam vſurpare cum Archimede: mihi certè communis ille ſpeculorum vſus explicandus eſt in hac Virgine, cuius nimirum aſpectu tanquam intuitu ſpeculi ſine macula, & corrigi vitium oſtendam, & exornari virtutem: ad hæc enim duo præceptum Socratis de ſpeculo referebatur.

Atque vt orationis initium ſumam ab Oratore ſummo: Demoſtenes ille, qui ſine victoria naturæ triumphare non potuit in arte dicendi, ſicut hæſitanti, aſperæque linguæ ſuauiloquentiam tribuit, dum ſcrupulis ori admotis ſcrupoſam maxime litteram efferre conabatur in littore; ſic iactationem corporis immodicam, omnemq. membrorum motum agreſtiorem, ac vehementiorem ad eam venuſtatem, dignitatemq. perduxit vno ſpeculo admonitore, cum quo oratorias exercitationes ſuas comunicabat aſſiduè, vt qui Auditores exterruiſſet potiùs, & fugaſſet initio; ſpeculi deinde beneficio quodcumque vellet feliciſſimis illecebris perſuaderet.

Enimuerò ſi Deum laboraſſe deformitate, ac vitio vllo dicerem, quod corrigere ſpeculo aliquo debuiſſet: ſpectris ego furiarum agitatus turpiſſima dementia laborarem. Illud tamen ex mente Sapiētiæ dixerim, Deum antiquitus dum per fulgura, ac tonitrua mortalibus aſperiùs loqueretur, & acerba pœnarum animaduerſione vehementiùs in humanum genus ferretur; abſterruiſſe non raró homines, neque eos ad ſtudia diuinitatis tam feliciter illexiſſe: at vbi noſtram Virginem ſpeculum illud ſine macula ſibi adhibuit noſtræ ſalutis in cauſa, humanus, elegans, & ſpecioſus præ filijs hominum effectus Deus, actione illa mirabili, quæ in benefactorum eloquentia ſita eſt, orationem de ſalute publica commutatis humanis cordibus perorauit. Perorauit autem non tam aures hominum hebetes exacuens, & arrigens, quàm oculos mentis deprauatos, atque diſtortos corrigens, atque reſtituens. Ex quo enim Matrona noſtri generis Eua pomum illud vetitum obliquis oculis acriùs, ac diutiùs quàm par fuit inſpexit, ſtraba, vt ita dicam, effecta poſterorum etiam oculos

los hæreditario vitio contaminauit,noſque ſtrabones quodammo-
do, & luſcioſos etiam reddidit ad veritatem. Sed hic ego potius emendatore ſermonis indigere videor, quippe qui dixerim ſpeculi beneficio prauitatem oculorum auferri, cum ſpeculi virtus non viſum reſtituat, aut perficiat, ſed viſorum ſimulacra fido regreſſu tantummodo dirigat, atque reducat.

Verum enimuerò litteris antiquis traditum ego reperio paucis ante ſæculis in vrbe quadam ex Etruriæ primarijs deformitatem oculorum ſpeculi vnius auxilio ſublatam feliciter admodum fuiſſe. Adoleſcens enim quidam & elegantiæ ſtudio, & formæ præſtantia, totiuſque corporis inceſſu, ac ſtatu cunctis ætate paribus anteſtabat: ſed ſummam illam oris dignitatem, & gloriam per medios, vt ita dicam, Gratiarum choros quaſi quadrigis euectam trãſuerſa incurrit oculorum in diuerſa tuentium fortuna, quæ vno vitio virtutes omnes vulnerauit, & perdidit: cum igitur videret in certamine venuſtatis fore ſe ijs contemptui, quibus volebat eſſe miraculo: ſtatuit adhibere morbo remedium. & primum quidem peritiſſimum quemque medicæ, & anatomicæ rei conſulit certus nec ſumptui, nec labori parcere; cruciatibus etiam obuius parte illa corporis quamquam maximè tenera, ac delicata: ſed vbi animaduertit nullam eſſe apud illos expiationem culpæ delinquentis in oculis, quaſi violatis ſyderibus nulla curatio reperiatur in elementis, domum reuerſus acceſſit ad ſpeculum, vt tanquam cum amico minimè adulante conferret ærumnas, & dolores ſuos. Et ſpeculi quidem conſuetudo non conſilium de more ſolum, ſed opem etiam ex inopinato tulit. dum enim ille crebra, & varia oculorum agitatione multiplicem experiretur videndi rationem, animaduertit tandem quo ſibi conatu nitendum eſſet in vtroque oculo euibrando, vt ambo ſimul apta, decoraque conſpiratione in rem propoſitam collinearent, parique coniectu cum dignitate reſponderẽt ſibi. Igitur vt bene cœpta res in melius verteret, plures horas diebus ſingulis cum ſpeculo verſabatur quæſita, & ſeruata quantum poterat eadem illa oculorum conuenientia conſentanea, donec duorum circiter ſpatio menſium ſingulis fere aſpectibus ſpeculum teſtem incorruptum adhibens corruptelam omnem oculorum depulit, & integritatem, quam tot ſpeculantium medicamenta afferre non potuerant, vnius ſpeculi meditamenta reddiderunt.

Verùm ego vix vnum hunc memini me legere iuuenem, qui ſpeculi beneficio repulerit labem ex oculis; innumerabiles profectò ſumus, qui cum rerum fluxarum inani ſplendore non tam oculorum

quam animorum noſtrorum aciem obſtrictam,& ignam haberemus, ſenſuque ac mente in diuerſa mouentibus peruerſa æſtimandi ratione deprauatam. vna tamen noſtræ Virginis opera ad optimum recti ſtatum,& decoram iudicandi conuenientiam reuocamur.

Et adoleſcens quidem ille venuſtus,& cultus accedebat ad ſpeculum, ſæpe autē dolore deformis,ac luctu recedebat; nos è medijs naturæ, per Adam vitiatæ carinis eruti, ſordibuſque fœdati à cōgreſſu Virginis decori, nitidique reuertimur. ille labem vnicam ex conſuetudine cōtractam emaculauit ad ſpeculum,nos vitæ per facinora plura traductæ maculas delemus in Virgine: ille ſtrabam deformitatem ſuſtulit, nos cæcitatis etiam vitium profligamus: ille agitatis ſæpius oculis, nos defixis,vel ſemel obtutibus: ille incredibili diligentia ſummi laboris adibat, vltro nos beneuolentia ſingulari pertrahimur ſæpe renuentes:ille plurium interuallo menſium caducum decus adeptus, nos momento etiam temporis cæleſtem ornatum, ſplendoremq. virtutis conſequimur.

Neque enim imminuimus, aut reſecamus vitia ſolum beneficio Virginis,ſed virtutes ipſas acquirimus, augemus, exornamus, perficimus,quod erat munus alterum ſpeculi more Socratico vſurpati: Vſus hic etiam ſpeculorum comunis eſt in vmbratili,ac delicata vita mulierum, quæ operoſis delicijs nè dicam an delirijs, non munditiam ſibi ſolum ſpeculari illa diſciplina conquirunt, ſed elaborant concinnitatem, capillum augent lapillis, cincinnorum fimbrijs locupletant,cenſum familiæ integrum vno in capite expendentes pretioſo iam magis quàm animus in eo neſcio quam benè collocatus. Vt merito Sophocles in veteri fabula(cui nomen à Cretenſibus fuit) Cythercam muliebrium ornamentorum magiſtram ad ſpeculum induxerit capillos, & veſtem omni decorum copia in ſumma bonæ mentis inopia cumulantem; Palladem verò mentis, ac ſapientiæ Deam creditam omni ornatu reiecto perungentem ſe oleo atletico dederit in theatrum.

Sed contra nobis vt video accidet in præſentia. Sapientia enim illa, quæ Deus eſt, noſtrum ſpeculum, Virginem,inquam, conueniet, vt nouum ſibi inſtructum, atque ornatum comparet, ſeque & pulchriorem nobis reddat, & virtutibus etiam cumulatiorem.

Video vos hìc commoueri non nihil in me quaſi diuinitati conuiciū grande fecerim dum Numen ipſum aſſerui cumulari poſſe virtutibus ab hac Virgine. Deus enim rerum omnium cumulator, atque perfector eſt vnus,ipſa optimi perfectio,& abſolutio.Date igitur per veſtram fidem mihi laboranti opem, operamque dicenti.

Tem-

cultatem;modeſtiam,quæ decora partium dimenſione libratur;obedientiam,qua maioribus rite ſubijcimur;fortitudinem,quæ conſtanti malorum perpeſſione perficitur;militarē artem , qua ſingulari corporis obiectu millia hoſtium profligentur; pulchritudinem,ac vim, qua ſenſus , & animi ſollicitentur ad ſtipendia honeſtatis,& qua recte factorum meritis imperium obtineatur in omnia, Virtutes eſſe fatebimur , credo omnes : harum tamen expertem eſſe Deum ex ſeſe fatebamur ante.

Accedat igitur ad hoc ſpeculum Deus,ineat ſocietatem cum Virgine, cognatione ſanguinis adhæreſcat nobis ex illa: profecto nonne & Deum videbimus parere demiſsè parentibus, modeſtè verſari cū ciuibus , conuiuari ſobriè cum Dynaſtis, pati fortiter cruciatum & mortem, in eaque mortis acies, & Plutonis exercitus debellare; humanum vero genus ſanctiſſimis illecebris ad ſeſe pertrahere ? Ornamenta igitur alia,atque alia ad hoc ſpeculum ſibi concinnat Deus, cumulatur ipſe virtutibus, & elaborata ſpecie, ac pulchritudine auctorem illum omnis deformitatis Satanam fugat,& ſuperat. Quòd ſi Deus ad huiuſmodi ſpeculum veluti ad cotem arma exacuēs pulchritudinis de fœdiſſimis monſtris Erebi triumphauit : ſimilem & nos ſperare felicitatem decet, ſi appoſitè , ac ſapienter illud idem ſpeculum vſurpemus.

Memoriæ traditum accepi neſcio quem bellatorem, cū pugnandum illi eſſet cum immani Dracone, armatum vndique ſpeculis in arenam deſcendiſſe, nec multo poſt redijſſe victorem : cum enim in ſpeculis illis Dracones totidem Draco viuens cerneret in ſe ruentes, primo quidem expaueſcere,tū venena ex oculis,& ore fundere acerrima cœpit,quæ de ſpeculis cum Solis radijs feruidè reiecta in autorem per apertas fauces in cor ipſum peruaſere ſerpentis, qui ſuis hunc in modum confoſſus iaculis concidiſſe fertur à pedite illo ſpeculari cataphractario.

Verùm plus ne delectationis quàm veritatis habeat hæc narratio enarrare non vacat. Illud iucundiſſimum, & grauiſſimum negotiū datum nobis credamus, vt Magnæ Matris amore, & patrocinio ceu ſpeculo nitidiſſimo communiti Satanam laceſſamus ad pugnā : erit enim, vt primo impetu Draconem illum nefarium,& truculentum ſuis artibus captum, ſuis venenis infectum proſternamus Virginis huius ſpeculares, ac lucidi cataphracti.

Sed venit hìc in mentem mala res, iuuenis decorus,pullus excluſus ab ouo Neronis,Otho, inquam, Imperator impurus . Speculum

prælij iam imminente die in illud denxus non aptare loricam, non gladium acuere, nō arma perpolire, ſed candoris, ac ruboris æquabili tractu fucare faciem, ſegregare, circinare, collatare capillum, mitellam capiti pro galea concinnare ſolebat ceu Bellonæ celebraturus nuptias, non certamina. Et tamen fortuna, Circe illa non tam naturæ, quàm virtutis perturbatrix infida noſtris in malis procax, & petulans cæſo Galba ſene maximè ſtrenuo, conciſo Piſone meritiſſimo iuuenum, Othonem eneruem vna Epicuri laurea donatum è Neronis hortulis in Capitolium euexit admotum faſcibus Orbis terrarum. Abſurda hæc decantantur à vulgo laſciuientis ingenus humanum fortunæ ludibria. Illud opus eſt prouidentiæ Numinis ſingulare. Si nimirum noſtrum aliquis hoc ſpeculum ſecum deferat in hac vitæ mortalis militia, ſi Virginem, inquam, hodie conceptam in honoribus, & amoribus habeat, atque ad illius conſilium, ac nutum, & candore integritatis, & rubore caritatis quaſi ceruſſa, ac purpuriſſa mores ac mentem delinire pergat magis, ac magis: profectò ſpeciem animi dignam imperio conſequutus deuictis ſenſibus, ac perturbationibus cunctis, Satanæque viribus confractis potens, pollensque ad Cæli regnum immortale deducetur audiens carmen illud ſibi ex oraculo veteri decantari. *Specie tua, & pulchritudine intende, proſperè, procede, & regna.*

SPE-

S P E C V L V M
P Y T A G O R I C V M

Oratio Græcè. habita à LVDOVICO PACCALIA Eretano , & Latinè ſic reddita .

SPECVLVM in Sole ſolum adhibe: Pytagoræ pronunciatum fuit, neque in Sole, neque ad lucernam editum, opinor, ita tenebricoſum eſt. Et tamen ad Auroram illuſtrandam, quæ ſpeculum Solis eſt, ad Virginem, inquam, noſtram laudibus exornandam traditum mihi eſt argumenti loco, quæ ſpeculo ipſi ſpeculum eſſe poteſt, ſic expolita eſt, ſic eluceſcit. Sed ſi Pytagoræa myſteria iacent ambigua in obſcuro, Virginalia certè initia erunt in aperto nobis clara, & præclara.

Et vereor ego quidē initiò ne nos excæcare voluerit Pytagoras, dum in ſpeculum ſoli obiectum diutius nos intueri iubet. Legimus enim Democritum fabrefeciſſe ſibi clypeum æneum maximè perpolitum, hoc eſt, ſpeculum grande inflexum, & curuum quod Soli ardentiſſimo propoſitum cum acribus obtutibus aggrederetur; fulgentiori eo lumine perſtrictus, & luminibus orbatus noctem fertur accepiſſe oculis in meridie; ſcilicet vt mente à ſenſibus euocata certioribus, ac vegetioribus animi obtutibus in altiores naturæ tenderet rationes. quod præſtandum nobis etiam eſſe, hoc eſt ſegregandam mentem à ſenſibus, effato illo docuit fortaſſe Pytagoras.

At ego fabricatam à Deo Virginem clypeum noſtræ ſalutis dixerim in ſpeculi morem elaboratum; in quem quò accuratius aciem intendit acutus ille ſpeculator criminum Satanas, anguis ille oculatus Epidaurio ſerpente magis, eò magis fulgore virtutis, & fulgure Maieſtatis hebetatus, atque perculſus captat tenebras in meridie, quem inſtar Cyclopis adempto lumine trepidantem, & cæſpitantem iam video: imo ex altiſſimo Tyrannicæ poteſtatis gradu præcipitandum breui vaticinor non vt Tyreſias, cœcus, ſed luminibus Argo par, & viſu etiam argutior. Quamquam vtinam Virginem, ſuo Sole imbutum ſpeculum ſpeculari vel ſemel liceret mihi: profectò lumina hæc ambo perpetuæ cæcitati cederem, ne quid amplius viderem turpe ſub Luna. Sed Luna lucem aliquam affert mihi Pytagoricam de ſpeculo ſententiam indaganti. Luna etenim Solis ſpeculum quoddam eſt, & Pytagoræ etiam ſpeculum credebatur. dicitur

ſto caracteribus nigricantibus deſcriptas amicorũ epiſtolas perlegiſſe, & in eiuſdem Lunæ maculis ceu rerum toto orbe geſtarum ſignis varia textura digeſtis vidiſſe quid in remotis regionibus ageretur.

Sed maculis pollutum magicis ſpeculum hoc dixeris ex malefica deprauatorum Dæmonum officina depromptum. Virgo hæc opere Cælitum albario ſpeculum diuini Solis efficitur, & Luna ipſa, ſed in qua ne aſtrorum quidem oculi videant maculam vllam. In eius tamen facie nitida facile perlego non tam litteras amicorum, quàm amoris ipſius acta; non tam quid in infimo terrarum orbe mortales agant, quàm quid ſupremo in Cælo machinetur iam Deus. In ipſa enim membrorum eius textura, quæ nunc primum elaboratur, multo veriùs, ac feliciùs, quàm in Philomelæ texto, diuinæ in nos charitatis exaratur hiſtoria. Vultus ille Infantulæ minime vultuoſus benignos Dei ſenſus in apertum dat: oculi illi, quorum opera Cælum videmus in terris, facem diuini amoris erga nos accẽdi pronunciant: os illud in præſentia mutum Eloquentiam Diuini Verbi euoluendam in terras affirmat: ſinus ille vallatus lilijs caſtra pudoris in tuto fore ſignificat, vel ingruente fœcunditate: pedes illi, quibus ſuper ſydera, vt ita dicam, graditur humana felicitas, non tam ſerenitatem in æthere, quàm pacem ſub Luna (cum Oraculo priſco loquar) euangelizat.

In quo ſanè tranquillitatis genere, & alterum nobis innuitur ſpeculum Soli expoſitum, Iris, inquam, publica illa nuncia ſerenitatis quam fortaſſe notauit axiomate illo Pytagoras, vt tranquillitatem animi, pacemque Reipublicæ anteferendam ſemper, & omnibus indicaret. Iris enim veluti ſpeculum multiplici facie perpolitum Solem ſimplici colore hauſtum, tribus potiſſimum coloribus exprimit, ac refundit; arcus ille teſtudineatus guttis pendentibus, velut intentus arcus à Sole ictum dirigente poſt nubes, ferit tempeſtates, ac pluuias, turbulẽtos fluctus exterminat, fulgura diſijcit fulmina ipſa fulminat, & diſperdit. Quaſi verò, & non blandior Iride fulgeat noſtra hæc nuncia Pacis Infantula, quæ Solem ſuũ vna forma numinis hauſtũ triplici natura, corporis, animæ, diuinitatis nõ coloratum ſolum in cuti reddit, ſed humanæ diuinæq; vitæ veritate intima conſtitutũ.

Hanc dum fabricat Iridem, ſpeculum ſine macula, ſpecularius Deus; Sol in illam ſemet eiaculans, hunc dum intendit arcum diuini numen amoris; immittitur ſerenitas aeri, mari tranquillitas, cælo gloria, terræ ſecuritas; cogitationum procellæ nõ ſæuiunt, languent tempeſtates affectuum, nulla futura ſunt naufragia animorum.

D. I. X. L.

SPECVLVM ARCHIMEDÆVM
SIVE
VSTORIVM AMORIS.

Carmen Eroparthenicum habitum à
DONATO MAZZOLIO ROMANO.

HVC aliquis veſtrum, ò ſocij, medicamina cordi
Afferat. ab tenui ſucco, algentque medullas
Frigeret: ambuſtum flammis ſpecularibus ardet
Cor mihi. Veh miſero gelidam date: totus inarſit,
Credo, animus: ſacro ceu victima ſumat Amori.
Nec placatus amor (res nunquam audita) coruſcat
E ſpeculo erumpens in me vibratile fatum.
Et morior: cauſam ſed mortis, adeſte, docebo.
Annoſam vix fama tulit cæleſtibus Annam.
Muneribus donatam vteri: ſpontaneus adſum.
Obſequijs; quidquid grauior matrona iuberet
Haud ſecus, ac iuſſus facio. Sed quale laboris
Dat pretium? veros per dulcia ſpectra dolores.
Anna etenim gremio ſpeculum geſtare coruſcum.
Viſa mihi. Aethereis liquefacto ſole caminis,
Artificique manu ſuperum compactile donum.
In terras fluxiſſe putem: ſed blandius vrit
Candidiuſque micat: maſſæ lunaris in albo
Fuſum opus? at maculis expers præit omnibus aſtris;
Materies vigilata Deo, ſudataque Olympo
Machina quæcumque hæc ſit, me ſibi cœpit amantem.
Nempe remollitum digito flagrante Tonantis,
Hoc ſpeculum effulgens concepta eſt virgo, cauatum.
Indole demiſſa ſpeculum, quod ſole regeſto
Virtutum in gyrum radios collineat omnes.
Hic focus ardeſcit, cineres cui præſto medullas.
Tale Syracuſia mirus iaculator in arce.
Finxit opus, quo fertur aquis aluiſſe fauillas
Chriſtallo genitas, claſſemque liquaſſe latinam,
Marcello mirante rogos volitare per vndas.
Diſſimile hoc vnum tamen eſt, quod machina in hoſtes
Illa dabat flammas, noſtra hæc exurit amicos.
Hoc etenim ad ſpeculum dum cor mihi penſile ludit

Cun-

Dumque fugit, refugitque ad lucis mille tremores
Et vota emollit, lacrymas & ſiccat ad ignem;
Ecce tibi arripuit tandem cum fulmine flammam,
Et cadit ambuſtum cor, nec valet inde reuelli:
Ferte citi ò iuuenes medicamina, ferte dolori.
Haud aliter moriente die ſi forte lucernæ
Fulſerit è clauſtro, accurrit peregrina volatrix
E tenebris; flammam procul aſſentantibus alis
Ambitioſa colit, propiori deinde volatu
Capta per illecebras formoſæ fraudis amore,
Lucis adulatur formæ: per ludicra ineptum
Crede paraſitum Reginæ applaudere circum.
Verum ex inſidijs lycno ſtridente fauilla
Truditur, hæc volucri bellum, atque incendia portans
Grandibus igniculum pennis affixa reliquit.
Nec mora, nec requies miſeræ: cadit illa ſonanti
Alarum bombo ſortita illuſtre ſepulcrum,
Quæ vitam obſcuram cæcis traduxerat vmbris.
Sorte volaturit ſimili cor nunc mihi circum
Parthenidem ſpeculi flammam: ſimilique peruſtum
Concidit in fato; ſed fortunatius arſit,
Mitius haud tamen, igneſcit noua cura medullis.
Ferte citi ò iuuenes, fomentum adducite cordi,
Aut Chironem aliquem, celebremque Macaona (nullis
Sumptibus hic parcam) proberis accerſite curis.
Quamquam vix nobis ſapiens Eraſiſtratus vnus
Noſſe queat cari meliora hæc vulnera morbi.
Sed quando in terris non eſt qui fonte, vel herbis
Mitiget, è medio contractum vulnus olympo:
Cernite; Seraphides palato ex æthere turmæ
Certatim occurrunt, credo, auxiliaribus armis.
Nunc mihi ſpes tandem afflatur: venere Magiſtri
Qui genus hoc morbi nouere: medullitus ardent
Ipſi etiam correpti æſtu, quo ſydera flagrant.
Tela gerunt humero, ſed geſtant vulnera corde.
Et non decipimur: non præſentitis odorem!
Ambroſiæ ſuccos vngendis cordibus aptos
Nempe ferunt; multo mox flore, ac fronde redundant,
Alpibus æthereis quæſitas cernitis herbas

No-

Somniſero vt valeant ſonitu excantare medelam.
Spero etiam, multis radiant haſtilibus, vt qua
Sit de vulneribus ſanies radenda, ſecetur.
Tanti operis moles noſtri eſt curatio cordis.
Verùm quis ille eſt iuuenis cui candida circum
Turba fremit ſuperum officijs glomerata decoris?
Rector alexiacæ, credo, eſt puer ille cateruæ,
Huc medicas adbibere manus ex æthere lapſus.
O nos incolumes, & ſupra vota beatos.
Ecce breui, intortoque ſinum præcinxit amictu,
Pæonium ceu tentet opus cum lege mouere.
Aſt ego traſuerſum moueor ſpe luſus inani.
Scilicet hic Amor eſt ſuperum inflammator Amorum;
Cæſariem agnoſco guttis in nocte trementem
Sampſoniſque tamen robuſtis crinibus æquam;
Noſco leues humeros, ſed queis innititur orbis,
Noſco manum, & tela, & pharetram quibus omnia vincit.
Quàm malè credidimus noſtro hinc ſolatia cordi?
Omnia in aduerſum fato experiemur acerbo.
Ad crines ſuperum ſerta illa potentibus herbis
Texta virent, fibriſque aptis auertere ſenſum
Dulces in furias. Odor ille aperitur ab igne
Quo flagrant. Cytharis heu quænam carmina dictent?
„ *Carminibus Circe Socios mutauit Vliſſi.*
Ipſa etiam ſunt tela faces: ita ferueт amantum
Cælituum ſtudijs tota hîc Vſtrina Tonantis.
Cor flammis hauſtum mihi fundo exæſtuat imo.
Verùm hæc ardentis per tot miracula pompæ
Rem miram magis aſpicio: cenſete quid hoc ſit.
Ille amor æterno nutrit, qui fomite flammas,
Quique alitur flammis, quique vna eſt flamma Tonantis
Extinctas gerit ecce faces; nudata fauillis
Tela gerit pariter reliquorum, & cætus amorum.
Quicquid lucis ineſt, Superum frons aurea fundit.
Quin potiùs noſtro è ſpeculo nox ipſa dieſcit,
Prægrauat atque ipſos ſuperum, niſi fallor, ocellos;
Atque ego non fallor. Sed quiddam maius Amores
In ſpeculo meditantur. Amor dux omnibus vnus
Acclinat ſeſe ad ſpeculum, dum talia fatur.

Heu

Hinc homines iuuat, & iuuat hinc ardere Tonantem.
Dixit, & extinctam tædam protendit in ipſum
Ardorem ſpeculi: ſubito illa reuertit, Amoris
Digna manu, exarſit. Sumunt exempla minores
Turmæ Cælituum: ſpeculoque admotus amico
Telum quiſque ſuum gratos animauit ad ignes.
Tantum in amore ſuos docuit pupa vna Magiſtros.
Quàm dulce eſt oculis in gyrum cernere Amores
Lampada geſtantes dextris, & pectore flammas?
Sed fugit ex oculis dulce hoc. Regnator Amorum
Iam face ſuccenſa Zephiris gentilibus actus
Aſtrorum redit in patriam. Rapto igne ſecuta eſt
Turba minor regem. Sic dum Regina volantum
Porrigit in Solem pennas, & lumina; proles
Si qua digna parente fuit Solem hauſit & ipſa.
Verùm alium in Solem ſtellantum Rector Amorum
Errabundus agit turmas, præteruolat auras
Humanoſque ſuper graditur per ſydera viſus.
Noſtrum ergo in ſpeculum obtutum figamus Amici.
Nempe repercuſſo videas hìc vndique Cælo
Munia Cælituum, cuncta hìc arcana pateſcunt.
Credo, videtis, Amor confidentiſſimus vſque
Pergit in æterni gremium immortale parentis,
Merita Virg. intelligit. *Admouet, & raptam ſpeculari è fomite flammam,*
De noſtro iaculatus Amor. flagrat æthere Numen.
Nunc mihi ſi liceat ſanari, non libet vltra,
Ferte aliò ſuccos, alibi fomenta locate:
Frigora iam captent alij, mihi feruere certum eſt.
Nam ſi flamma Deum arripuit, qua exuror & ipſe,
Permixta velut in maſſa conflamur vterque,
Virgineòque Deus vel ſanguine cretus inibit
Formam hominis, formam vel Numinis induar ipſe.
Hoc facibus contendit Amor. Sinus ecce Tonantis
Vnigenam amplexus ſobolem, ſtimulante calore
Lenteſcit, donec laxis pietate lacertis
Demittat Natum manifeſtæ in prona ruinæ.
Ecce cadit ſtirps nata Deo, naſcatur vt infra
Lunam etiam; ſpeculo cerno hæc ſpectacula noſtro.

LVSTRATIO
CARMEN EROPARTHENICVM

Metris confuſaneis ad Harmoniam

MELOS PRIMVM.

Damœtas cum Agricolis. Alcon cum Armentarijs.

Dam. & Alc. *LVX mihi feſta redit, quo ſoles primitus hauſit*
Materni per noctem vteri Diuum inclyta Mater.
Dam. *Surgite iam. luſtremus agros, luſtremus agreſtes.*
Vnica ſi terris luſtrari non eget illa;
Cætera purgentur; luſtretur Virgine mundus.
Villicos vocate ſeruos, & colonos liberos,
Seruitutem Diua pellit; dat colonos ætheri.
Alc. *Nunc luſtrare greges, luſtrare Armenta neceſſe eſt.*
Huc aratores, vel ipſos arboratores voca,
Diua meſſis eſt, & arbor dulci onuſta Numine
Dam. *Huc ades ò Milon, Calchon ades, & Phraſidamus*
Alc. *Antigenes venator ades, piſcator & Olpis.*
Agric. *Adſumus è ſiluis.* Arment: *E pratis adſumus omnes.*
Dam. *Quam bene ſiluis erit ex illa?*
Agric. *Fuit ex illa:*
Victus pepulit diua ferinos:
Pro terrigenum glande bonorum
Seminis ætherei fruges hæc vna parauit.
Dam. *Hæc pro vili fluminis vnda*
Cœli è lacubus dabit vſque merum
Extinguens cypriam facem
Senſus virgineos creans. Zacch. 9.
Alc. *Quam bene pratis erit ex illa?*
Arm. *Fuit ex illa.*
Nam pro fæni gramine Virgo,

Con-

Pomum inſerere ex arbore Vitæ.

Dam. Alc. *Ergo Pales, & Vana Ceres decedite campo:*

Alternis *Diuam in ſyluas, Diuam in prata*
Diuam noſtra in tecta vocemus,
Nec niſi priſco more vocemus,
Amantem vt ritum ſanos reuocemus in vſus.
Ergo, ſi placet, litemus, lacte, vino, victima:
Ambaruales eat ter circum paſcua pompa,
Dum leuis ad numerum pubes ſaltabit agreſtis
Hoc ergo in primis; quæ res bene vertat, agamus.

Dam. *Sole repercuſſo maſſa è chryſtallide flammam*
Corripe cæleſtem: è terris illa abnuit ignes.

1. Agr. *Accipe: correptus radijs cæleſtibus ignis*
Ardeſcit Dominæ; mage cor mihi flagrat ab illa.

Dam. *At meliùs cæleſtis amor genitoris vtroque*
Ducens egelido viſcere Virginem
Ceu ſilice antiquo ſcintillam excudit, & arſit.

Alc. *Virgine inarſit Amor, & virgo redarſit amore;*
Lacte igitur reple hìc pateras, vt frigeret æſtum.

1. Arm. *Lacte nouo expleui pateram: ſed cor mihi inane eſt,*
Spe niſi lactetur Dominæ

Alc. *Sunt ſacra Puellæ,*
Cui venit ad mulctram nitidi pars lactea Cæli?
Pronaque felices oſtendit Gratia mammas
Hinc lenire famem poſſis, hinc tollis & æſtum.

Dam. *Nunc date vina citi: dabit & mea diua racemum*
Cuius ego palmes. Cæli vindemia feruet.

Alc. *Et noſtra iam vitis erit Deus arbor inumbrans,*
Nunc tonet è Cælo, nunc fulmine ſæuiat æther.

2. Agr. *Vina nouellà damus: veteres abiecimus vtres.* Matt. 9.
Iam renouellat amor vineta, repaſtinat æuum.

Dam. *Dulce merum ſuperis expreſſit noſtra Virago,*
Labruſcam ſed preßat amor mihi corde ſub imo.

Alc. *Vincula ſolue iugis, frondes armenta coronent,*
Mundo ſic miſero vincla reſoluit
Numen dum gremio Diua coronat.

Dam. *Victima procedat triplex damnata per orbem.*

Alc. Dam. *Mox cantu, & chorea campum luſtrabimus. Agnos*
Nunc decet albatos lento procedere gyro;
Non hædos ſaltare decet, procul ite capellæ.

Damætas, & Agricolæ. Alcon, & Armentarij.

Dam. *SI vacat arguto ſolemnis tibia buxo,*
Et pecudum iam lauta cohors ſebruare parata eſt;
Circumeant armenta vices; luſtralibus inde
Carminibus, ſaltuque decet reſonare potentem
Syluarum Dominam, tutelam ruris amicam.
Agnos ire decet, ſed non ſaltare capellas.

Omnes *Ite greges circum; ter in orbem armenta ferantur.*

Alc. *Sic Cæli rapidum Sapientia circuit orbem,* Eccle. 24.
Et ſecum mea Diua citato
Circuit ingenio Cælum, gremioque Tonantem.
Nos etiam circum per amoris aperta vagamur;
Sed manet in centro pectoris vnus amor.

Dam. Alc. *Carminibus nunc Diua faue, tibi ducitur orbis,*
Orbis eſt hac Diua laudum, motor eſt Orbis Deus.

1. Agr. *Cogit imbres fœda nox;*
Pelle nymbos feſta lux;
Nubila remoue, Zephirus flat;
Diripe nebulas, properat Sol.

2. Agri. *At tù melius, Virgo, feraces*
Numinis auras cogis in antrum
Pectoris omnes.
Sic & melius ſolem è ſumma
Sede caducum
Noſtra nebula offundis amictu.

Omnes. *In gyrum nunc ite greges, armenta ſequantur.*

Dam. *Sol meat in gyrum; Solem gyrata pererrant*
Sydera; per nubes ſua ſulgura circinat iris.
Circuit omnis Amans, dum rem, quam deperit, ambit.
Cordi hærens at non circuit vnus amor.

Alc. *Nunc habiles pedibus circo ludamus agreſti*
Diua circus eſt Amoris, carcer, & meta eſt Deus.

1. Arm. *Delapſa Cælo patris,*
Operta velo matris
Arca Tonantis
Semper amantis adeſt.

2. Arm. *Arca per gyrum cum ducta ſit,* 2. Reg. 6.
Et cor nobis per gyrum it. 1. Tim. 1.
Nulla eſt iuſto condita lex 2. Reg. 6.
Dauid ſaltat per compita Rex

In

Alc. *Per fines Arabum Moſes gyrauit amicum* Exod.
Syderibus populum. Dauid fregiſſe Gygantem 1.Reg. 17.
Dicitur in gyrum reuoluto verbere funda,
Nos etiam gyrat ſub amoris verbere Numen,
Sed ſtetit in medio pectore fixus amor.

Dam. *Fiſtula nunc circum reuocet cum carmine ſaltum,*
Circus eſt Virago cordis, victor in circo eſt amor

Omnes. *Agili nunc age manu*
Quate chelim:
Vigili nunc age pede
Preme ſolum
Vice tremula, vice vagula
Sacra cohors.

1. Agr. *Vt ego campos pede proculco,*
Sic tanareo dura premantur
Colla Tyranni.

1. Arm. *Vt ego pratum contero plantis*
Sic proterantur tela Cupidinis.

2. Agr. *Spineta calco, heu vulneror,*
Sed inter aſtra ſanus
In horto Amoris colligam roſas meas.

2. Arm. *Cautes pererro; heu ſaucior;*
Sed inter aſtra blandum
Molles Amorum plumulæ inſternent thorum,

Omnes *Agili nunc age manu*
Quate chelim:
Vigili nunc age pede
Preme ſolum.
Vice tremula, vice vagula
Sacra cohors

Omnes al- *Te duce duco Diua choream:*
ternis. *Dum pulſo pedibus ſolum*
Terris quicquid ineſt, te Duce, contero.
Sic inanes calcantur honores,
Sic profani calcantur amores;
Sic fortunas, & fortunam
Pede proterimus fortunati.
Virginis vnus nos calcat Amor.
Ah parce, ah nimium Diua premis cor.

Dam. *Carmine deficimus.*
Alc. *Saltu delinquimus omnes.*
Dam. *Dandus ſopor defectui.*
Alc. *Danda eſt deliquio quies.*
Dam. *Siſte greges Alcon.*
Alc. *Siſtes armenta Damata:*

M E-

Alcon, & Armentarij. Damætas, & Agricolæ Mopſus.

Dam. MOPSE decus nemorum, priſco de ſanguine Vatum,
Mente potens, pollenſque operum, quibus aſtra fatigas
Opportunus ades.
Alc. Qui te vexere ſecundis
Huc Zephiri pennis? nam tu conſortia rerum
Terrigenum refugis Sinai prope culmina montis:
Proximus hic ſtellis patrijs operaris in antro,
Quo Moſes humeros fertur vidiſſe Tonantis, Ex. 33.
Cum daret, & leges, antiqua & fœdera terris.
Mopſ. Paruula vegrandem Stygis oppreſſura Tyrannum
Virgo huc me rapuit gremio correpta parentis.
Altior hæc Sinai, manibus iam prehenſat olympum.
Hæc vna eſt antrum, noſtræ quo ſe obice terræ
Occultet Numen Cælo iam terga daturum;
Nunc timor, & priſcæ leges abiere timoris
Vt ius dicat Amor, Diua hæc eſt vna tribunal.
Huc greſſum admoueo, viuendi vt iura capeſſam.
Alc. Hoc cecidit bellè: quòd noſtrum te Duce ſacrum
Inceptaſſe datur: Iubeas nunc Mopſe, quod optas.
Dam. Scilicet, è viui textura ceſpitis aram.
Aſtrorum Domino ſubſtruximus auſpice Diua.
Mopſ. Scilicet erratum eſt: namque vna pectoris ara
Scopus hic noſtri gaudet Amoris.
Placet vna Deo victima cordis.
Non ceſpites, non herbulas.
Viuas ad horam poſtulat.
Immortale ſibi fulcrum de floribus optat Cant. 2.
Amoris in relapſibus.
Sic virore cum perenni lectus illi eſt floridus. Cant. 1.
Dam. Nos propterea campo in medio
Ara ingentem duximus vmbram
Immortali fronde perennem.
Mopſ. Peccatum hic etiam; ſecretas non amat vmbras
Diua hæc: Solem ſectatur, verboque potenti
Siſtet illum raptum ab aſtris Gedeone fortior. Ioſ. 10.

Al-

Certus, quòd (primos cum ſoles Virgo ſubibit
Anna ſteriles egreſſa ſinus)
Bene compreſſi cymbia lactis
Alia, atque alia ſponte feremus:
Virgo ſplendet lactis albo, lacte ſpumat dulcius
De nitore, ac dulcitate lac vocatur Virginum.

Mopſ. Fallimur hic etiam. dulcedo pinguis, aquoſa,
Algida, mollis
Fortem non oblectat amorem:
Virgo voluptatis mammas, & mollia vita
Commoda iam repulit, pulſa hoc a lacte, priuſquam
Lactis vel fuerit capax:
Dulciarius Cupido non dat eſcam fortibus.
Solidis epulis paſta Tonantis — Hebr. 5.
Viuit Amazon,
Orta ſimul, pariterque adulta.

Dam. Hunc igitur cratera vides: neruoſius illo
Nullum crede merum, nil gratius accidit ori,
Gaudia fert oculis, naribus obſequitur,
Diua Deo, ac diuis ſic placet vndelibet.

Mopſ. Hic quoque decipimur: ſacris abſtemia labris
Nazzarena fugit Baccum, Bacchique ſodales. — Num. 6.
Regibus haud dandum vinum eſt; hęc regnat in aſtris. — Prou. 9.

Dam. Sinum ferãcem reddit, ac latas genas.
Deſpumans Baccus.

Mopſ. Sunt vbera Virginis omni — Cant. 1.
Lætiora Bacco, & omni
Vineto fecunda magis; iam vina faceſſant.

Dam. Paruulus ecce tibi vittatis cornibus Agnus
Expectat cultrum; modò merſum ingurgite laui.

Mopſ. Diſplicet hoc etiam: non mentio grata lauacri,
Nulla vbi ſordes,
Non hic tu maculas, non hic tu vulnera tergas.

Alc. Victima nil ergo luſtret?

Mopſ. Luſtratio rerum
Diua eſt, vna ſuo mundum luſtrabit in Agno.
Cætera ſacra vacent.

Dam. & Alc. Nil placet ergo
De noſtro? nil ergo probas?

Mopſ. Imo omnia laudo,
Cuncta placent: nam corda placent ſat cognitã Diua
Plus ſatis hæc Virgo cordata eſt, cor probat vnum,
Vnum pro cunctis cor amat illa tuum.

F I N I S.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMAN.
BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMAN.